

بررسی تاثیر مدیریت ناحیه محوری بر حفظ محیط زیست شهر تهران

مطالعه موردی شهرداری ناحیه ۱ منطقه ۱۳

علیرضا افتخاری، جعفر نوری، رضا ارجمندی

چکیده

یکی از مهم‌ترین اهداف و سیاست‌های ناحیه محوری شهرداری توجه به موضوع محیط‌زیست شهر است و در این راستا دارای فعالیت‌های گوناگونی (همچون مدیریت پسماند، افزایش سرانه فضای سبز، ساماندهی صنایع و مشاغل آلاینده، جمع‌آوری حیوانات موذی، توسعه سیستم‌های حمل و نقل عمومی، فراهم نمودن زمینه همکاری و مشارک شهروندان در حفظ محیط‌زیست، ترمیم و بهسازی انهار و...) است تا شهر به سوی توسعه پایدار گام بردارد. هدف اصلی این تحقیق شناسایی تاثیرات ناحیه محوری بر حفظ محیط‌زیست شهر و دستیابی به توسعه پایدار شهر است. روش تحقیق اسنادی و پیمایشی است. داده‌ها بوسیله پرسشنامه جمع‌آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. جامعه آماری، شهروندان ناحیه یک منطقه ۱۳ تهران بوده که تعداد ۴۰۰ نفر حجم نمونه براساس تصادفی منظم انتخاب شده است. این پژوهش دارای پنج فرضیه است. و کلیه فرضیه‌ها مورد تایید قرار گرفتند. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که فعالیت‌های مدیریت شهری ناحیه محوری با آموزش مسایل محیطی به شهروندان توانسته است سبب ارتقاء فرهنگ محیط زیست شود. همچنین مشخص شد که سیستم نوین مدیریت شهری تحت عنوان ناحیه محوری از سال ۸۷ به بعد با انجام فعالیت‌های محیط زیستی خود باعث حفظ، ارتقا و صیانت از محیط زیست شهر تهران شده است که با ادامه این روند و توجه توأمان به سایر مؤلفه‌های لازم می‌توان به توسعه پایدار شهری دست یافت.

کلمات کلیدی: مدیریت شهری ناحیه محوری، محیط زیست و توسعه پایدار شهر.

alirezaeftekharii@yahoo.com

مقدمه

علاقه و تمایل نسبت به بحث توسعه پایدار، بویژه در عرصه کلان شهرها، به دو موضوعی مربوط می‌شود که محل تلاقی میان امیال و آرزوهای انسانی و تفوق و برتری طبیعت است: بوم محوری با تاکید بر اکولوژی جهانی و انسان محوری با تاکید بر رفاه بهزیستی انسان‌ها.

این در حالی است که لازمه پذیرش توسعه پایدار به عنوان مفهومی جامع و فراگیر، در نظر داشتن مفهوم توسعه زیست بوم است که از سال ۱۹۷۰ در برنامه‌ریزی‌های محیطی سازمان‌ها و بسیاری از سازمان‌های مدافع محیط طبیعی مورد توجه قرار گرفت. توسعه زیست بوم به عنوان توسعه در سطح منطقه‌ای و محلی، همراه با توانایی‌های بالقوه ناحیه‌ای و با تاکید بر بهره‌برداری از منابع و کاربرد فن‌آوری و سازمان دهی، مساله‌ای غیرقابل انکار است.

از اصلی‌ترین فاکتورهای پایداری یک شهر توجه به مسایل محیط‌زیستی آن است. شهرها در بیشتر مناطق بدون توجه به برنامه‌های آمایش سرزمین و توجه به ملاحظات محیط‌زیستی شکل گرفته‌اند و این موضوع مشکلات عدیده‌ای را سبب می‌شود. برای دستیابی به این مهم، باید از تکنیک‌های کارآمد آمایش سرزمین جهت سنجش توان کاربری زمین و ارزیابی اثرات توسعه در ایجاد و گسترش شهرها استفاده کرد. توسعه پایدار شهری به عنوان شبه پارادایمی مسلط در راهبردهای توسعه شهر در واکنش به نارضایتی‌های اقتصادی-اجتماعی از منظر بوم‌شناختی شکل گرفت و اشارات اولین آن برای سیاست‌های توسعه شهری، حفظ فضای سبز و پاکیزگی آب، جلوگیری از آلودگی هوا، و کاهش

تولید زباله در سطح محلی بود(۱). میان توسعه پایدار و مقوله قدرت ارتباط تنگاتنگی وجود دارد تا جایی که برخی معتقدند عدالت اجتماعی و تعادل محیط‌زیستی لازم و ملزوم یکدیگرند و تحقق یکی بدون دیگری غیرممکن است.

بر این اساس، تحقیق حاضر "تاثیر طرح ناحیه محوری به عنوان سیستم نوین مدیریت شهری در حفظ محیط زیست شهر تهران" درصدد آن است که نقش عامل مدیریت ناحیه محوری را در حفظ محیط‌زیست شناسایی کند. یک شهر پایدار باید شهری هماهنگ با طبیعت و محیط زیست باشد.

شهرداری خدمات مختلفی را در سطح شهر به منظور رفاه هر چه بیشتر شهروندان ارائه می‌دهد. شهرداری، فعالیت‌های مختلف خود را حول چند محور دسته بندی نموده است. یکی از این دسته‌بندی‌ها ناحیه محوری است. یکی از روش‌هایی که می‌تواند در آینده هر شهری را تبدیل به یک شهر پایدار و پاک نماید، طرح ناحیه محوری است. این طرح، با طی نمودن موفق دوره پایلوت خود در سال ۱۳۸۶ و رفع مشکلات سخت افزاری و نرم افزاری، از خرداد ماه سال ۱۳۸۷ به طور رسمی در تمامی نواحی ۱۲۳گانه شهر تهران جاری گشت و آغاز تحولی در سیستم مدیریت شهری بود.

ناحیه محوری دارای اهداف و سیاست‌های تعریف شده‌ای است که می‌تواند شهر را به سوی توسعه پایدار کشاند. این اهداف و سیاست‌ها عبارتند از:

- فراهم سازی شرایط، بسترها و زمینه‌های تحقق شهر ایمن، آباد و سالم بر پایه آرمان‌های یک جامعه

- درک عمیق از نیازهای شهروندان و توزیع عادلانه فرصت‌ها و امکانات شهری میان همه گروه‌های شهروندی

- رواج فرهنگ شهروندی و شهرنشینی از طریق آگاهی‌های مردم

- بسترسازی برای مشارکت شهروندان در اداره شهر جهت تحقق شهر شهروندمدار

- حفاظت از محیط زیست و ایمن سازی شهر از سوانح طبیعی و سایر مخاطرات و آسیب‌ها

- بهبود و ارتقای کیفیت محیطی و وضعیت کالبدی شهر

- توجه به پاکیزگی، سرسبزی و زیبایی فضای شهری

- ساماندهی وضعیت زباله‌ها

- رفع یا کاهش انواع آلودگی‌های محیط‌زیستی

- ارتقای کیفی زیست شهری تهران و حفاظت از میراث طبیعی و تاریخی شهر(۲).۰

محیط‌زیست به عنوان جهانی زنده در زنجیره حیاتی انسان‌ها است، که نابودی یک حلقه از آن، خسارت‌های جبران ناپذیری را به دنبال خواهد داشت. این موضوع مسئولیت انسان معاصر را برای حفاظت از موارث طبیعی صدچندان خواهد کرد. فرهنگ‌سازی و ایجاد زمینه برای نهادینه شدن فرهنگ حفاظت محیط زیست، یکی از بسترهای مهم دستیابی به این امر است. محیط زیست نیاز مشترک بشریت و حقوق نسل امروز و نسل آینده است و همه مسئول حفاظت و حراست از آن هستند و شهرداری نواحی تهران نیز در این راستا دارای وظایف و خدمات متنوعی هستند که می‌توانند در حفظ محیط زیست شهر نقش بسیار مهم و سازنده داشته باشند(۳).۰

از اثراتی که طرح ناحیه محوری در طول این پنج سال(از سال ۱۳۸۷ به بعد) بر جای گذاشته می‌توان به دسترسی آسان شهروندان به مسئولین جهت درخواست رسیدگی به مشکلات محیط‌زیستی و نیازهای محله خود- افزایش رضایتمندی شهروندان نسبت به عملکرد و وظایف شهرداری- امکان رسیدگی سریع به مسایل و مشکلات محلات نظیر آلودگی‌های زیست محیطی- آب گرفتگی و جمع آوری آب‌های

سطحی- ترمیم و بهسازی انهار فرسوده- تفکیک پسماند از مبدأ-بازسازی بافت فرسوده شهر- کاهش حشرات و جانوران موذی در سطح محلات- افزایش سرانه فضای سبز در نواحی به ازای هر نفر- دسترسی آسان به امور حمل و نقل و ارتقاء فرهنگ ترافیکی در بین شهروندان- آموزش مسایل محیط زیستی به کودکان و بزرگسالان از طریق بروشور، کتاب، برگزاری کلاس ها- ارتقای فرهنگ محیط زیستی در بین شهروندان- بهبود مدیریت کنترل و نظارت مستمر در جهت پیشگیری و کاهش آلودگی ها - افزایش نظافت و تمیزی محلات که از نتایج آن افزایش سلامت جسمی و روحی شهروندان- افزایش اعتماد ملی در بین شهروندان- افزایش سرمایه اجتماعی- هدایت پیمانکاران و طرف های ذی نفع به رعایت اصول زیست محیطی و ارتقای کیفیت عملکرد و بهبود مستمر آن ها و ... (اشاره نمود) ۴.

در این پژوهش فرضیه های زیر مورد بررسی و کاوش قرار گرفت.

به نظر می رسد بین فعالیت های ناحیه محوری با حفظ، ارتقا و صیانت محیط زیست شهر تهران رابطه وجود دارد.

بین سهولت دسترسی به مسئولین با اجرای طرح ناحیه محوری در حفظ محیط زیست شهر تهران رابطه وجود دارد.

بین آموزش مسایل محیط زیستی با اجرای طرح ناحیه محوری در حفظ محیط زیست شهر تهران رابطه وجود دارد.

بین ارتقای فرهنگ محیط زیستی با اجرای طرح ناحیه محوری در حفظ محیط زیست شهر تهران رابطه وجود دارد.

به نظر می رسد بین رویکرد محیط زیستی طرح ناحیه محوری با دستیابی به توسعه پایدار شهر رابطه وجود دارد.

ادبیات پژوهش

طرح الزام شهرداری تهران به اجرای نظام مدیریت محیط زیست، مصوب سال ۱۳۸۶ شورای اسلامی شهر تهران و آیین نامه اجرایی آن ابلاغی در سال ۱۳۸۷ از دیگر مستندات قانونی ناظر بر توسعه پایدار شهری است که در آن ها به استناد ماده ۶۶ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و بند ب ماده ۶۱ قانون این برنامه، اجرای تکالیف قانونی ناظر بر حفاظت محیط زیست، اعمال سیاست های مصرف بهینه منابع، حفاظت از منابع پایه و محیط زیست و کاهش هزینه های جاری در کلیه واحدهای تابعه به عنوان یک الزام برای شهرداری تهران تعریف شده و تهیه و تدوین نظام مدیریت محیط زیست با مولفه های گوناگونی مورد تاکید قرار گرفته است.

مدیریت شهری و شهرداری ها :

شهر باید حافظ منافع و ضامن خوشبختی ساکنان خود باشد. این آرمان در دنیای کنونی اهداف نظری خاصی همچون دولت کارآمد، حاکمیت شهری خوب و محلی گرایی را دنبال می کند و به خوبی حیطه جامع و گسترده وظایف مدیریت شهری را تبیین نموده است (۵).

نظام مدیریت شهری، عبارت است از یک سازمان گسترده متشکل از تمام عناصر و اجزای رسمی و غیر رسمی ذیربط و موثر در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و کالبدی حیات شهر با هدف اداره، هدایت، کنترل و توسعه همه جانبه و پایدار شهر. در این مفهوم، مدیریت شهری از نوع سیستم های باز و بسیار پیچیده انسانی و اجتماعی است که با عناصر و روابط بسیار متنوع و متعدد مواجه است.

وظایف و اختیارات شهرداری ها:

به طور معمول شهرداری ها موظف به ارائه خدمات زیر هستند:

برنامه‌ریزی شهری، ۲- حمل و نقل عمومی، ۳- آتش نشانی، ۴- تامین فضای سبز، ۵- تامین پاکیزگی، ۶- زیبا سازی فضاهای عمومی، ۷- ارائه خدمات محیط‌زیستی و بهداشتی، ۸- ارائه خدمات اجتماعی و رفاهی، ۹- تجهیزات شهری (ساخت، نگهداری و تامین نور خیابان ها، ساخت پل‌ها، کانال‌ها، پارکینگ ها، پایانه ها و...)، ۱۰- تنظیف و نگاهداری و تسطیح معابر و نهرهای عمومی و مجاری آب ها و فاضلاب و تنقیه قنوات مربوط به شهر، ۱۱- تامین محل هایی جهت تخلیه زباله و نخاله و فضولات ساختمانی و مواد رسوبی فاضلاب ها و نظایر آن، ۱۲- و سایر وظایف مذکور در مواد ۶۸-۸۴-۸۵-۹۶-۹۹-۳-۱۱۰-۱۱۱، قانون شهرداری ها و وظایف مذکور در قانون نوسازی و عمران شهری و برخی وظایف تکلیفی در سایر قوانین)۰۷)

در این تحقیق به دلیل گستردگی حجم خدمات مدیریت ناحیه محوری به برخی از فعالیت های آن پرداخته شده و این فعالیت‌ها را در قبل از مدیریت ناحیه محوری که هنوز راه‌اندازی نشده و مدیریت به صورت متمرکز از بالا به پایین بوده با مدیریت غیرمتمرکز یعنی با راه اندازی مدیریت ناحیه محوری مقایسه شده اند. این موارد به ترتیب زیر عبارتند از:

1- فضای سبز شهری:

مطابق قانون «لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها» مصوب سال ۱۳۵۹ شهرداری‌ها وظایف عمده‌ای در خصوص حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها را به عهده دارند.

شکل ۱- نمودار کاربری فضای سبز قبل و بعد از ناحیه محوری در ناحیه یک منطقه (۱۳)۷)

2- ساماندهی صنایع و مشاغل آلاینده شهری:

مطابق بند ۲۰ ماده ۵۵ قانون شهرداری ها که در سال ۱۳۴۵ اصلاح گردیده، جلوگیری از ایجاد و تاسیس کلیه اماکن که به نحوی از انحاء موجب بروز مزاحمت برای ساکنین و یا مخالف بهداشت در شهرها است به عهده شهرداری می‌باشد.

شکل ۲- نمودار تعداد پلاک های ثبت شده قبل و بعد از ناحیه محوری در ناحیه یک منطقه (۱۳)۷)

3- ترمیم و بهسازی آنها:

یکی از عوامل مخرب محیط‌زیست، فاضلاب‌های آنها در سطح شهر است. این فاضلاب آنها حاوی عناصر شیمیایی و میکروبی‌های گوناگون بوده که در صورت رها شدن در محیط خسارات جبران ناپذیری به منابع آب و خاک در سطح و زیرزمین وارد می‌کنند و باعث بیماری انسان و صدمه به اکوسیستم می‌گردد. از آنجا که منابع آب و حفظ آن در یک کشور بسیار حایز اهمیت است بررسی و رسیدگی به آنها باید صورت گیرد. امروزه آلودگی رو به افزایش فاضلاب‌های شهری یک مساله نگران کننده محیط‌زیستی می‌باشد. ورود پساب‌های آلوده با در بر داشتن انواع سموم و عوامل مخرب شیمیایی به محیط‌زیست می‌تواند باعث بروز اثرات مخرب بر منابع طبیعی، حیات جانوری و سلامت انسان‌ها شود. با توجه به تشدید آلودگی منابع آب که بیشتر از طریق افزایش ورود فاضلاب‌های خانگی و صنعتی و کشاورزی رخ داده است غلظت آلاینده‌های آب با پایه آلی نیز به‌نحو نگران کننده‌ای در حال افزایش است)۰۹).

در کلان شهر تهران هنوز مسایل و مشکلاتی که مربوط به انهاری که تا زمان حال به آن ها رسیدگی نشده است و سر پوشیده نشده اند، وجود دارند عدم رسیدگی به انهار در سطح ناحیه یک منطقه ۱۳ سبب افزایش آلودگی های محیط زیستی گشته و جانوران مودی در آن ها پرورش می یابند و این موضوع سبب ناراضی شهروندان گشته و از بوی بد انهار گله و شکایت داشته و از شهرداری منطقه در خواست رسیدگی به مشکلات آن ها را داشته اند. مشکلات مربوط به آسیب پذیر بودن و سانحه خیزی آن ها، داشتن مشکلات عدیده بهداشتی و محیط زیستی و ... " این پدیده ضمن بوجود آوردن مناظر ناخوشایند موجب برهم خوردن شرایط محیط زیستی درون مسیل ها و محیط های پذیرنده و ایجاد اعتراض های عمومی می شود. جدول زیر نشان دهنده، وضعیت ترمیم و بهسازی انهار ناحیه یک منطقه ۱۳ را در زمان قبل و بعد از ناحیه محوری نشان می دهد.

شکل ۳- نمودار ترمیم و بهسازی انهار قبل و بعد از ناحیه محوری در ناحیه یک منطقه ۱۳)۷

4- مدیریت پسماند در شهرداری:

در قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳ و آیین نامه اجرایی قانون مصوب ۱۳۸۴، وظایف عمده ای در ارتباط با مدیریت پسماندها به عهده شهرداری ها گذاشته شده است. شکل زیر نشان دهنده تناژ پسماند خشک قبل و بعد از ناحیه محوری میباشد و واضح است که با راه اندازی مدیریت ناحیه محوری و آموزش تفکیک پسماند به شهروندان در سطح نواحی تناژ پسماند از سال ۸۷ به بعد افزایش یافته است.

شکل ۴- نمودار تناژ پسماند خشک قبل و بعد از ناحیه محوری در ناحیه یک منطقه ۱۳)۷

5- حمل و نقل عمومی:

وسایل نقلیه موتوری منبع آلودگی هوا در شهرها بویژه در شهرهای بزرگ و کلان شهرها می باشد. کلیه جنبه های مختلف حمل و نقل عمومی زیر نظر شهرداری تهران و بالطبع شهرداری سایر شهرهای کشور به خصوص شهرهای بزرگ قرار دارد (۱۰). شکل زیر نشان دهنده آن است که استفاده و بهره گیری از وسایل حمل و نقل عمومی بعد از ناحیه محوری به نسب قبل از راه اندازی آن افزایش یافته است. و این موضوع در کاهش آلودگی هوا موثر بوده است.

شکل ۵- نمودار وضعیت حمل و نقل عمومی قبل و بعد از ناحیه محوری در ناحیه یک منطقه ۱۳)۷

6- آموزش مسایل محیط زیستی به شهروندان:

اصل عمومی بودن حفاظت از محیط زیست (مطابق با اصل پنجاهم قانون اساسی) همگانی بودن آموزش محیط زیست را در ضمیر خود نهفته دارد. همگانی بودن آموزش و آگاه سازی اجتماعی در رابطه با حفاظت از محیط زیست همواره مورد تاکید اجلاس ها و کنوانسیون های بین المللی از جمله اجلاس جهانی توسعه پایدار (۲۰۰۲) ، آموزش برای همه و افکار عمومی است. با توجه به اینکه مخاطبین شهرداری و گیرندگان خدمات آن، شهروندان هستند و سازمان شهرداری و ادارات تابعه با شهروندان ارتباط مستقیم دارند، در نتیجه نظرات آنان هدایت کننده

طرح‌ها و برنامه‌ها و عملکردهای این سازمان است. شهرداری با آگاهی از نظرات و آرای مردم، نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی کرده و در صدد رفع آنها بر می‌آید. مشارکت شهروندان موجب جلب اعتماد بیشتر مردم به این سازمان خواهد شد (۱۰).

شکل ۶- نمودار تعداد آموزش دیدگان مسائل زیست محیطی قبل و بعد از ناحیه محوری در ناحیه یک منطقه ۱۳ (۷)

۷- میزان آب مصرفی خام برای آبیاری فضای سبز:

قبل از فعالیت ناحیه محوری در بعضی نواحی از آب شرب برای آبیاری فضاهای سبز استفاده می‌کردند اما بعد از فعالیت ناحیه محوری برای آبیاری فضاهای سبز و درختان از آب مصرفی خام استفاده می‌شود. روزانه برای آبیاری فضاهای سبز در سطح ناحیه یک (۳۰۰۰۰ لیتر روزانه) آب خام استفاده می‌شود (۸).

شکل ۷- نمودار وضعیت میزان آب مصرفی خام قبل و بعد از ناحیه محوری در ناحیه یک منطقه ۱۳ (۷)

مزایای استقرار سیستم محیط زیستی در شهرداری:

- کاهش مصرف منابع و انرژی = کاهش هزینه‌ها کاهش پیامدهای منفی محیط زیستی فعالیت‌ها و خدمات شهری
کاهش تولید زباله و ضایعات

حفاظت از محیط زیست و کاهش آلودگی‌ها

افزایش اعتماد عمومی شهروندان نسبت به شهرداری

افزایش رضایت شهروندان در راستای بهبود محیط زیست شهری

استفاده از فرایندهای کمی آلاینده در شهرداری تهران (۱۰).

مبانی نظری پژوهش:

با توجه به موضوع پژوهش که در زمینه مدیریت شهری و محیط زیست کار شده است صاحب نظران مختلفی در این زمینه‌ها ارایه نظر نمودند همچنین در راستای مدیریت صحیح و کارآمد دیدگاه‌های مختلفی در خصوص توسعه پایدار شهر وجود دارد که پژوهشگر آنها را مورد بازبینی قرار می‌دهد.

مدیریت از لحاظ تئوری، فرآیند طراحی و نگهداری محیطی است که در آن افراد در قالب گروههایی با هم کار می‌کنند تا به صورت کارآمد به اهداف تعیین شده دست یابند. در همه بخش‌های جامعه، مردم گروههایی تشکیل می‌دهند تا به اهدافی برسند که به تنهایی نمی‌توانند به آنها دست یابند. این موضوع در بخش شهری هم صادق است. مردم ناگزیرند در قالب گروهها یا پروژه‌هایی با هم کار کنند و سازمان‌های شهری نیز باید فعالیت‌های خود را یکپارچه کنند. این کار بسیار دشوارتر از اداره یک موسسه تجاری است و نیازمند دانش جداگانه‌ای

است. دانش مدیریت عموماً حول و حوش پنج کارکرد مدیریتی سازمان می‌باید: برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، نیروی انسانی، هدایت و کنترل. این موضوع عیناً در مدیریت شهری نیز صادق است (۱۱).

مدیریت شهری تا کنون دست کم سه مفهوم مورد قبول را در برداشته است. نخست اینکه، مقامات سطح شهری اساساً مسئول اموری هستند که در شهر می‌گذرد. ممکن است مسئول مسکن، تامین آب و سیستم‌های فاضلاب نیز باشند، که البته قبلاً اینطور بود. امروزه توسعه اقتصادی، محیط زیست و فقر هم در زمره وظایف مدیران شهری درآمده‌اند. دوم، کار مدیران شهری اکنون خودشان مسئول تدوین استراتژی، افزایش سرمایه و اجرای استراتژی هستند. سرانجام، طرح جامع دیگر مهم‌ترین ابزار برنامه‌ریزی نیست... مدیریت شهری، موسسات، خوشه‌ها، توسعه‌های شهری و منطقه‌ای بسیار اهمیت دارد. روش‌های اقتصاد خرد و کلان می‌توانند در فهم عوامل تعیین‌کننده پویایی یک خوشه شهری، یک شهر یا یک منطقه کمک کنند. اهمیت تحلیل مالی و اقتصادی به عنوان ابزاری برای مدیران شهری در این موضوع نهفته است (۱۲).

نظریه‌های محیط زیست:

اشخاص مختلف، تعاریف مختلفی از مدیریت محیط زیست ارائه نموده‌اند که متناسب با فعالیت اجتماعی آنها بوده است. در اینجا دو دیدگاه از فارینا [۴] و فلیشر [۵] مدیریت محیط زیست ارائه می‌شود:

الف- مدیریت محیط زیست عبارت از فرآیند تخصیص منابع و انسان ساخت برای استفاده بهینه از محیط زیست و به منظور برآورده شدن نیازهای اساسی انسان در حداقل و حتی بیشتر در صورت امکان و بر اساس توسعه پایداری است.

ب- مدیریت محیط زیست عبارت از فرآیند کل نگر و حرفه‌ای برای علوم طبیعی، علوم اجتماعی و همچنین فرآیندهایی با عمومیت کم نظیر: مهندسی، حقوق، یا طراحی برای مقابله با مشکلات بشر در محیط زیست بر خطر بر اساس روش چند انضباطی و دیدگاه‌های حال و آینده.

از دیدگاه برخی صاحب نظران مشخصه‌های مدیریت محیط زیست عبارتند از (۱۳):

- معمولاً وضعیت جامع نگر دارد؛

- از توسعه پایدار حمایت می‌کند؛

- با انبوهی از دخالت‌های انسانی روبرو است؛

- به رویکردهای چند انضباطی یا بین بخشی نیازمند است؛

- تلاش می‌کند دیدگاه‌های توسعه‌ای گوناگون را با یکدیگر تلفیق نماید؛

- به دنبال تلفیق علوم پایه، علوم اجتماعی، تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی است؛

- نحوه دستیابی انسان به نیازهای اولیه خود را شناسایی می‌نماید؛

- محدوده زمانی آن از کوتاه مدت تا بلند مدت و محدوده جغرافیایی آن از مقیاس محلی تا مقیاس جهانی است،

- برای آشکار نمودن فرصت‌ها و تهدیدها و شناسایی مشکلات محیط‌زیستی تلاش می‌نماید؛

- در کنار بهره‌برداران منابع محیط زیست به کار نظارت، آموزش و آگاه‌سازی می‌پردازد.

به بیان ساده، مدیران محیط زیست ناچار هستند به اکولوژی، اقتصاد، قانون، سیاست، مردم و نظایر آن توجه کنند و در عین حال به فعالیت های برنامه های توسعه ای متمرکز شوند(۱۴).

از دیدگاه فرمن [۶] محیط زیست شامل هوا، آب، خاک، منابع طبیعی، گیاهان، جانوران، انسان و روابط متقابل بین آنها که نهاد در آن فعالیت می نماید و جنبه محیط زیستی آن به بخشی از فعالیت ها یا محصولات یا خدمات یک نهاد که بتواند با محیط زیست تاثیر متقابل داشته باشد، گفته می شود. پیامد محیط زیستی آن نیز به هر تغییری در محیط زیست اعم از نامطلوب یا مفید که تمام یا بخشی از آن ناشی از جنبه های زیست محیطی یک شهرداری باشد گفته می شود. نظام مدیریت زیست محیطی آن به قسمتی از نظام مدیریت یک شهرداری که در جهت اجرا و توسعه خط مشی زیست محیطی و مدیریت جنبه های زیست محیطی به کار برده می شود. هدف کلان زیست محیطی هم شامل هدف زیست محیطی فراگیر، منطبق با خط مشی زیست محیطی که یک نهاد خود را مقید به دستیابی به آن می داند. و در نهایت هدف خرد محیط زیستی آن به الزام عملکردی تفصیلی قابل اعمال در نهاد یا بخش هایی از آن، که از اهداف کلان محیط زیستی بر گرفته می شود و لازم است به منظور دستیابی به آن اهداف کلان، تعیین و برآورده شود، گفته می شود(۱۵).

نظریه توسعه پایدار شهر پیتروال [۷]:

از نظر پیتروال یک شهرویدار دارای ویژگیهای زیر باید باشد:

وجود اقتصاد پایدار شهری، به صورتی که ثروت به طور عادلانه بین شهروندان تقسیم شود.

همبستگی و انسجام شهری و نبود محله های جدا افتاده.

سرپناه پایدار شهری که منظور مسکن مناسب و قابل تهیه برای همه شهروندان است.

دسترسی همه شهروندان به امکانات رفاهی شهری

شهری درهماهنگی با محیط زیستی پایدار

زندگی پایدار شهری که منظور وجود یک شهرزنده و فعال است.

مردم سالاری و دخالت مردم در امور برنامه ریزی و اجرایی شهر(۱۶).

پیتروال معتقد است که یکی از فاکتورهای اساسی یک شهر پایدار توجه به مسایلی محیط زیستی آن است تا به محیط زیستی پایدار دست یابد. هدف از انتخاب این نظریه نیز همین ارتباط شاخص توسعه پایدار و محیط زیست آن است. علاوه بر این، برای ایجاد یک شهر پایدار باید مشارکت و نقش شهروندان را در نظر گرفت و این امر ارتباط بسیار نزدیکی با نقش و مشارکت شهروندان در زمینه حفظ محیط زیست دارد(۱۷).

دسته بندی نظری دیدگاه های توسعه شهری:

دیدگاه پرنشیب و آزار دهنده: توسعه پایدار در این دیدگاه به منابع طبیعی به عنوان یک سرمایه نگاه می شود و حداکثر استفاده کردن از آن مورد نظر است.

توسعه پایدار ضعیف: طی این دیدگاه هدف با ارزشی تعقیب می‌گردد و آن عبارت است از "رشد سرمایه داری را با امور محیطی ترکیب کردن". طی این هدف اینگونه نکات بررسی می‌شوند که اصول اقتصادی نئوکلاسیک را می‌توان در حل مسایل محیطی به کار برد. لازمه اهداف سیاست‌گذاری در زمینه توسعه پایدار ضعیف در نظر گرفتن رشد اقتصادی است، اما طی آن هزینه‌های محیطی نیز مورد توجه قرار می‌گیرند. توسعه پایدار قوی طرفداران این دیدگاه مدعی این نکته هستند که پیش شرط هر گونه توسعه اقتصادی، محافظت محیطی است.

مدل ایده‌آل: توسعه مدل ایده‌آل توسعه پایدار یک نظر عمیق و وسیع است که هدف آن تغییر ساختار اجتماع، اقتصاد و سیاست است، به صورت کلی اجزای این سیستم طوری پییده شده است که رفتار انسان را نسبت به محیط و طبیعت اصلاح کند. به این دلیل این دیدگاه را دیدگاه اکولوژیست نیز نامیده‌اند (۱۸).

معرفی منطقه مورد مطالعه (ناحیه یک منطقه ۱۳ تهران):

ناحیه یک در حد شمالی خیابان دماوند، حد جنوبی خیابان پیروزی، حد شرقی خیابان زاهدگیلانی و خیابان بیمارستان فجر. و حد غربی خیابان ۱۷ شهریور واقع شده است. مساحت ناحیه یک ۱۱۹۴۰۰۰ متر مربع است و دارای ۶۵۰۰۰ نفر جمعیت ثابت و ۳۰۰۰۰ نفر جمعیت متغیر می باشد و تعداد خانوارهای آن در کل ۱۲۰۰۰ خانوار است. ناحیه یک دارای سه محله صفا، شهید اسدی و زاهدگیلانی است که در مجموع این سه محله، پنج بوستان نیز در آنها وجود دارد (۷).

نقشه ۱- ناحیه یک منطقه ۱۳ تهران (۷)

روش تحقیق:

روش اصلی تحقیق، پیمایشی و کتابخانه‌ای (اسنادی) است. در این پژوهش سعی گردید که به مقایسه قبل و بعد از راه اندازی مدیریت ناحیه محوری پرداخته شود که با توجه به اسناد موجود در منطقه ۱۳ اطلاعات مورد نظر با توجه به فعالیت های زیست محیطی کسب گردید و اطلاعات مربوط به فرضیات پژوهش نیز با تکنیک پرسشنامه جمع آوری شد. ابزار گردآوری داده‌ها از طریق اسناد و پرسشنامه به دست آمد. بنابراین این تحقیق، از نوع توصیفی و تبیینی است. به لحاظ معیار زمان، این پژوهش از نوع مقطعی بوده و به لحاظ معیار ژرفایی از نوع پهنانگر است. لذا این پژوهش کاربردی است.

جامعه آماری مورد بررسی این پژوهش شهروندان ناحیه یک منطقه سیزده شهرداری تهران بود که طبق سرشماری سال ۸۵ جمعیت ناحیه یک برابر با ۶۵۰۰۰ نفر است و با توجه به فرمول کوکران، حجم نمونه برابر با ۳۸۴ نفر برآورد شده که در این پژوهش برای جلوگیری از خطاهای احتمالی پرسشنامه‌ها ۴۰۰ نفر در نظر گرفته شدند. این ناحیه دارای سه محله به نام‌های اسدی، صفا و زاهدگیلانی است. روش نمونه‌گیری اتخاذ شده برای این بخش پژوهش، نمونه‌گیری تصادفی منظم بود.

$N =$ حجم جامعه) ۶۵۰۰۰)

$=$ خطای برآورد) ۰,۰۵)

با سطح اطمینان ۹۵%

$P =$ احتمال موفقیت) ۰,۵)

جهت روایی و اعتبار پرسشنامه از تست رسمی صوری به تعداد ۲۵ نفر استفاده گردید و اعتبار پرسشنامه با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۱ به دست آمده و چون این مقدار بیشتر از ۰/۷ (عدد تعریف شده) است بنابراین پرسشنامه دارای روایی و اعتبار است. در پرسشنامه سعی گردید که رابطه بین متغیر مستقل «مدیریت ناحیه محوری» و متغیرهای وابسته از جمله آموزش مسایل محیط‌زیستی به شهروندان، ارتقای فرهنگ محیط‌زیستی، سهولت دسترسی شهروندان به مسئولین شهرداری و رسیدگی به مسایل محیط‌زیستی محلات شهر و تاثیر مدیریت ناحیه محوری بر توسعه پایدار شهر سنجیده و اندازه‌گیری شود. برای بررسی فرضیه‌ها نیز از آزمون t یک جامعه و آزمون ضریب همبستگی پیرسون، استفاده شده است. در صورتی که سطح معنی‌داری آزمون کمتر از ۰,۰۵ باشد فرض صفر رد شده و متغیر مورد نظر اثرگذار است.

یافته‌ها

به منظور سنجش نظرات شهروندان در خصوص انجام فعالیت‌های محیط‌زیستی شهرداری ناحیه یک منطقه ۱۳ سوالاتی مطرح گردید که در زیر آورده شده است.

بیشترین تاثیر مدیریت ناحیه یک منطقه ۱۳ در زمینه فعالیت‌های محیط زیست:

بیشترین میانگین مربوط به گویه " تاثیر مدیریت ناحیه محوری در افزایش سرانه فضای سبز است. " با میانگین ۳/۷۳ است و به این معنا است که افراد معتقدند مدیریت ناحیه محوری در سطح زیاد در افزایش سرانه فضای سبز نقش داشته است و کمترین میانگین مربوط به گویه " فعالیت‌های ناحیه یک در زمینه بازسازی بافت فرسوده در حفظ محیط‌زیست بوده است. " با میانگین ۳/۳۶ است که این بدان معنا است که افراد معتقدند فعالیت‌های ناحیه یک در زمینه بازسازی بافت فرسوده در حد متوسط در حفظ محیط زیست موثر بوده است. با توجه به پاسخ شهروندان فعالیت‌های ناحیه یک منطقه ۱۳ در زمینه‌های گوناگون زیست محیطی بسیار موثر و سازنده بوده است.

نقش فعالیت‌های ناحیه محوری در زمینه حفظ و ارتقا محیط زیست شهر:

فراوانی و درصد پاسخگویی به گویه نقش فعالیت‌های ناحیه یک در زمینه حفظ و ارتقای محیط زیست، بیشترین فراوانی مربوط به گزینه خیلی زیاد با ضریب ۳۶/۸ است. می‌توان گفت که ناحیه محوری نقش خیلی زیادی در ارتقای محیط زیست داشته است.

تاثیر فعالیت‌های آموزشی شهرداری ناحیه ۱ در زمینه حفظ محیط زیست شهر:

فراوانی و درصد پاسخگویی به گویه تاثیر فعالیت‌های آموزشی ناحیه یک در زمینه محیط زیست، بیشترین فراوانی مربوط به گزینه خیلی زیاد با ضریب ۳۸/۵ است. با توجه به این پاسخ می‌توان گفت که فعالیت‌های آموزشی ناحیه محوری در زمینه حفظ محیط زیست بسیار کارساز بوده است.

سهولت دسترسی شهروندان به مسئولین با اجرای طرح ناحیه محوری و تاثیر آن بر حفظ محیط زیست شهر:

فراوانی و درصد پاسخگویی به گویه متغیر سهولت دسترسی شهروندان به مسئولین با اجرای طرح ناحیه محوری و تاثیر آن در حفظ محیط زیست، بیشترین فراوانی مربوط به گزینه خیلی زیاد با ضریب ۳۴/۸ است. این به آن معنی است که شهروندان با راه اندازی این سیستم مدیریت، راحت تر توانسته به مسئولین دست یابند تا مسائل و مشکلات محیط زیستی محله خود را مطرح نمایند.

نقش مشارکت شهروندان در ارتقای فرهنگ محیط‌زیستی با اجرای طرح ناحیه محوری:

فراوانی و درصد پاسخگویی به گویه نقش مشارکت شهروندان در ارتقای فرهنگ محیط‌زیستی با اجرای طرح ناحیه محوری، بیشترین گزینه مربوط به بسیار زیاد با ضریب ۴۴/۵ است یعنی مشارکت شهروندان در این زمینه بسیار توانسته موفق و کارساز باشد.

فعالیت‌های محیط‌زیستی ناحیه محوری و تاثیر آن در دستیابی به توسعه پایدار شهر:

فراوانی و درصد پاسخگویی به گویه تاثیر فعالیت‌های محیط‌زیستی ناحیه محوری بر توسعه پایدار شهر، بیشترین فراوانی مربوط به گزینه بسیار زیاد با ضریب ۲۸/۲ است یعنی فعالیت‌های محیط‌زیست ناحیه محوری می‌تواند نقش سازنده‌ای در دستیابی به توسعه پایدار شهر داشته باشد.

نتایج فرضیات:

فرضیه اول: "به نظر می‌رسد فعالیت‌های سیستم نوین مدیریت شهری ناحیه محوری باعث حفظ، ارتقا و صیانت محیط‌زیست شهر تهران شده است." مقاداره آماره آزمون و سطح معنی داری این فرضیه به ترتیب برابر ۱۵/۶۶ و ۰/۰۰۰ است. با توجه به این که سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است بنابراین فرض صفر رد شده و بااطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت سیستم نوین مدیریت شهری ناحیه محوری و حفظ، ارتقا و صیانت محیط زیست شهر تهران رابطه مستقیم دارد.

جدول ۱- آزمون t

تعداد

میانگین

انحراف استاندارد

آماره t

سطح معنی داری

فاصله اطمینان ۹۵%

حد بالا

حد پایین

فرضیه دوم: " به نظر می رسد بین سهولت دسترسی شهروندان به مسئولین با اجرای طرح ناحیه محوری و حفظ محیط زیست شهر تهران رابطه وجود دارد."

سطح معنی داری آزمون $0/000$ است، که این مقدار کمتر از $0/05$ می باشد بنابراین فرض صفر رد شده و با اطمینان 95% می توان گفت ارتباط معنی داری بین دو متغیر وجود دارد. به عبارتی سهولت دسترسی شهروندان به مسئولین با اجرای طرح ناحیه محوری بر حفظ محیط زیست شهر تهران رابطه مستقیم دارد.

جدول ۲- آزمون همبستگی پیرسون سهولت دسترسی شهروندان به مسئولین

با اجرای طرح ناحیه محوری و حفظ محیط زیست

متغیر اول

متغیر دوم

تعداد

ضریب همبستگی

سطح معنی داری

نتیجه

سهولت دسترسی شهروندان به مسئولین

حفظ محیط زیست

وجود ارتباط معنی دار

فرضیه سوم: " به نظر می رسد بین آموزش مسایل محیط زیستی با اجرای طرح ناحیه محوری و حفظ محیط زیست شهر تهران رابطه وجود دارد."

سطح معنی داری آزمون $0/001$ است، که این مقدار کمتر از $0/05$ می باشد بنابراین فرض صفر رد شده و با اطمینان 95% می توان گفت ارتباط معنی داری بین دو متغیر وجود دارد. به عبارتی آموزش مسایل محیط زیستی با اجرای طرح ناحیه محوری بر حفظ محیط زیست شهر تهران رابطه مستقیم دارد.

جدول ۳- آزمون همبستگی پیرسون بین آموزش مسایل محیط‌زیستی

با اجرای طرح ناحیه محوری و حفظ محیط زیست

متغیر اول

متغیر دوم

تعداد

ضریب همبستگی

سطح معنی داری

نتیجه

آموزش مسائل زیست محیطی

حفظ محیط زیست

وجود ارتباط معنی دار

فرضیه چهارم: "به نظر می رسد بین ارتقای فرهنگ محیط‌زیستی با اجرای طرح ناحیه محوری و حفظ محیط‌زیست شهر تهران رابطه وجود دارد."

سطح معنی داری آزمون $0/000$ است، که این مقدار کمتر از $0/05$ می باشد بنابراین فرض صفر رد شده و با اطمینان 95% می توان گفت ارتباط معنی داری بین دو متغیر وجود دارد. به عبارتی اجرای طرح ناحیه محوری باعث ارتقای فرهنگ محیط زیستی شده است.

جدول ۴- آزمون همبستگی پیرسون بین ارتقای فرهنگ محیط‌زیستی

با اجرای طرح ناحیه محوری و حفظ محیط زیست

متغیر اول

متغیر دوم

تعداد

ضریب همبستگی

سطح معنی داری

نتیجه

ارتقاء فرهنگ زیست محیطی

حفظ محیط زیست

وجود ارتباط معنی دار

فرضیه پنجم: " به نظر می رسد بین رویکرد محیط‌زیستی طرح ناحیه محوری و دستیابی به توسعه پایدار شهر رابطه وجود دارد " .

سطح معنی داری آزمون $0/000$ است، که این مقدار کمتر از $0/05$ می باشد بنابراین فرض صفر رد شده و با اطمینان 95% می توان گفت ارتباط معنی داری بین دو متغیر وجود دارد. به عبارتی فعالیت‌های محیط‌زیستی ناحیه محوری بر دستیابی به توسعه پایدار شهر رابطه معنی دار وجود دارد.

جدول ۵- آزمون همبستگی پیرسون بین رویکرد محیط زیستی

طرح ناحیه محوری و دستیابی به توسعه پایدار شهر

متغیر اول

متغیر دوم

تعداد

ضریب همبستگی

سطح معنی داری

نتیجه

رویکرد زیست محیطی طرح ناحیه محوری

توسعه پایدار شهر

وجود ارتباط معنی دار

نتیجه گیری

این مقاله درصدد آن بود تا به توصیف تاثیر ناحیه محوری بر حفظ محیط زیست شهر بپردازد. و تلاش گردید که به مقایسه قبل و بعد از ناحیه محوری پرداخته شود. حفاظت محیط زیست که نسل امروز و نسل های بعد باید در آن حیات اجتماعی روبه رشدی داشته باشند، وظیفه عمومی تلقی می گردد. از این رو فعالیت های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیر قابل جبران آن تلافی پیدا کند، ممنوع است. بنابراین؛ در این پژوهش ضرورت دیده شد تا به مسایل محیط زیستی و تاثیری که مدیریت ناحیه محوری بر روی آن می گذارد، پرداخته شود تا مشخص گردد ناحیه محوری تا چه اندازه توانسته به هدف خود در راستای حفظ محیط زیست دست یابد. همانگونه که در پژوهش آورده شد، شهرداری در زمینه محیط زیست فعالیت های بسیاری از قبیل افزایش سرانه فضای سبز، مدیریت پسماند، جمع آوری آب های سطحی، ترمیم و بهسازی انهار، بافت فرسوده و... می پردازد. پس از اتمام این پژوهش با اثبات فرضیات مطروحه مشخص شد که سیستم نوین مدیریت شهری تحت عنوان ناحیه محوری ضمن سهولت دسترسی شهروندان به مسئولین، در کنار آموزش مسایل محیط زیستی و بالطبع آن ارتقای فرهنگ محیط زیستی باعث حفظ، ارتقا و صیانت از محیط زیست شهر تهران شده است که با ادامه این روند و توجه توأمان به سایر مؤلفه های لازم می توان به توسعه پایدار شهری دست یافت.

با راه اندازی سیستم مدیریت ناحیه محوری که فعالیت خود را از سال ۱۳۸۷ آغاز نموده، شهروندان راحت تر توانسته به مسئولین دسترسی پیدا کنند و مسایل و مشکلات محیط زیستی محلات خود را مطرح نمایند تا به نیازهای آنها پاسخ داده شود. این امر می تواند در حفظ محیط زیست شهر تاثیر مستقیم داشته باشد.

در مجموع می توان گفت، شهروندان از فعالیت هایی که شهرداری ناحیه یک منطقه ۱۳ در زمینه محیط زیست انجام می دهد احساس رضایت داشته اند.

بنا به مباحث نظری، پیتروال معتقد بود که جهت دستیابی به توسعه پایدار باید به موارد مهمی همچون وضعیت محیط زیست شهر توجه نمود و در این زمینه مشارکت شهروندان می تواند نقش موثری داشته باشد زیرا مشارکت شهروندان خود شاخصی برای توسعه پایدار است.

ارایه پیشنهادات و راهکارها:

افزایش اختیارات نواحی از صفر تا صد در کلیه امور مربوط به شهروندان و تغییر رویکرد مناطق از اجرایی به نظارتی پس از ظرفیت سازی در زمینه های مختلف جهت تامین حداکثر رضایت شهروندی با نظارت مناطق.

ارتقاء سطح و سرعت پاسخگویی به شهروندان در جهت کسب اعتماد سازی، رضایت مندی در رسیدن به شهروندمداری مطلوب

توجه هرچه بیشتر به موضوع تمرکز زدایی و توسعه رویکرد ناحیه محوری و محله گرایی و تقویت هرچه بیشتر شورایاری ها

تخصیص بودجه و اعتبار به نواحی

شناسایی نقاط اشتراک بین سازمان ها و تعامل با ادارات و نهادهای مختلف در سطح ناحیه در راستای خدمت رسانی بیشتر به مردم و هماهنگی ارگان ها و ادارات در سطح محلات ناحیه در قالب مدیریت واحد خدمات شهری.

ارتباط مستمر با مراکز مهم اجتماعی محلات و نخبگان و برقراری حق مشاوره برای طرح های ابتکاری.

ایجاد رابطه دو سویه بین شهرداری و شهروندان و تشکل های مردم نهاد - افزایش سطح مشارکت مردمی

غنی سازی آموزش پرسنل نواحی - افزایش کارایی و اثر بخشی در مدیریت شهری

ارائه مطلوب خدمات شهری به شهروندان - رضایتمندی شهروندان

با به کارگیری شیوه های آموزشی برای گروه های مختلف می توان مشارکت شهروندان را در اداره امور شهر خود دعوت نمود

آموزش عمومی (استفاده از بنر و تابلوهای اطلاع رسانی در محدوده-نصب پوسترهای آموزشی در برد مجتمع-اطلاع رسانی از طریق جراید محلی مثل همشهری محله و توزیع بروشور و....) استفاده از امکانات واحد زیباسازی

-جهت دستیابی به توسعه پایدار مسئولین شهری باید به ایجاد محله ای سرزنده و شاداب و پویا به سرانه فضای سبز، بافت فرسوده محلات توجه وافر نشان دهند. همچنین جهت ایجاد محله ای برخوردار از محیط زیستی پایدار باید به مسایل محیط زیستی آن توجه کنند. با برگزاری کلاس های آموزشی در سرای محلات و خانه های فرهنگ می توان مشارکت را امکان پذیر ساخت.

-حفظ، ارتقا و صیانت محیط زیست شهر تهران همکاری سایر سازمان ها را با شهرداری می طلبد و تمامی ارگان ها و سازمان ها از قبیل سازمان آب و فاضلاب، شرکت گاز، سازمان مدیریت پسماند، نهادها و موسسات غیردولتی دیگر باید دست به دست هم داده تا صیانت محیط زیست حفظ گردد.

-اطلاع رسانی به طرق مختلف در سطح شهر جهت فعالیت های محیط زیستی.

-استفاده از نیروهای مجرب و کارآموده در ادارات شهرداری نواحی جهت انجام فعالیت های محیط زیستی و رسیدگی به مسایل و مشکلات محیط زیستی محلات از سوی کارشناسان

-اجرای طرح آموزشی تفکیک پسماند از آشپزخانه اعلام برنامه جمع آوری اختصاصی محدوده تحت آموزش (تعداد دفعات و ساعت جمع آوری)

ایجاد انگیزه همکاری بیشتر شهروندان در طرح تفکیک زباله از طریق برگزاری کارگاه ساخت بهترین ها از دور ریختنی ها، برگزاری کارگاه نقاشی با محوریت محیط زیست و بازیافت برای کودکان و.....

عضو گیری در گروه حامیان بازیافت برای کودکان

احداث بوستان بازیافت در سطح منطقه و تاثیر آن در آموزش بازیافت مواد

تبدیل مانده تملک های حاشیه بزرگراه امام علی (ع) به فضای سبز(قریب به ۴۰۰۰ مترمربع)

حمایت از اجرای طرح های نوسازی بافت فرسوده در سطح محلات

آماده سازی و بهره گیری از فضاهای سبز و باز محله ای در جهت افزایش مدیریت مطلوب بحران

ایجاد محورهای پیاده راه و افزایش مسیردوچرخه راه در محلات بویژه درکنندرو بزرگراه امام علی (ع)

فراهم نمودن زمینه همکاری و مشارک شهروندان در امور نگهداری محلات

تقویت و توسعه سیستم های حمل و نقل عمومی و توسعه ایستگاه های اتوبوس در محلات

تبدیل فضاهای بی دفاع در سطح محلات به فضای سبز و تاثیر آن در افزایش سرانه فضای سبز

- صرافی، مظفر، (۱۳۸۷). مروری بر دیدگاه های نظری مدیریت کلان شهری: با تاکید بر جنبه های نهادی، فصلنامه مدیریت شهری، سال پنجم، شماره ۱۷. صص ۱۲۶-۱۲۷
- آذری، عباس، (۱۳۹۰). مدیریت شهر و استان و شبکه رشد هوشمندانه، ناشر موسسه نشر شهر.
- دانیل بوتکین، ادوارد، وهاب زاده، عبدالحسین، (مترجم). "شناخت محیط زیست". چاپ ششم، مشهد، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد، ۱۳۸۸.
- پورزندی، محمد، (۱۳۸۷). ناحیه محوری، زمینه ساز توسعه پایدار مدیریت شهری، روزنامه دنیای اقتصاد، شماره ۱۶۲۸. صص ۵۸-۵۹
- فیروزی، مهدی، حق بر محیط زیست، سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۵.
- اسدی، ایرج، (۱۳۹۰). مدیریت و حکمروایی شهری، انتشارات دانشگاه هنر.
- سایت شهرداری منطقه ۱۳ تهران (www.Tehran.ir)
- عسگری، علی، (۱۳۸۷). آیین شهرداری، موسسه نشر شهر.
- بهمن پور، هومن، (۱۳۸۴). بررسی اثرات توسعه شهری بر فضای سبز شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی تهران.
- علیخانی، احمد، محیط زیست، تهران، دوره عالی جنگ دانشکده فرماندهی و ستاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۷۹
- ازکیا، مصطفی، (۱۳۸۵). جامعه شناسی توسعه، تهران، انتشارات کلمه.
- شکیبا مقدم، محمد، (۱۳۷۴). اداره حکومت های محلی و شهرداری ها، تهران، نشر هور.
- Gunaseelan, V.N. 2007. Regression models of ultimate methane yields of fruits and vegetable solid wastes, sorghum and napiergrass on chemical composition. *Bioresource Technology* 98, 1270-1277.
- Daskalopoulos, E., O. Badr and S.D. Probert. 1998. An integrated approach to municipal solid waste management. *Resources, Conservation and Recycling* 24, 33-50.
- Bai, R. and M. Sutanto. 2002. The practice and challenges of solid waste management in Singapore. *Waste Management* 22, 557-567.
- Badran, M.F. and S.M. El-Haggar. 2006. Optimization of municipal solid waste management in Port Said – Egypt. *Waste Management* 26, 534-545.
- Bella, W. (1996) urban Government; why Gender matters' <http://www.unifem.org>
- غلامعلی زاده، احمد، «کیفیت و ارزیابی کیفی» چاپ دوم، نشر علوم کشاورزی، ۱۳۸۶، فصل سوم.
- 1- کارشناس ارشد مدیریت محیط زیست، دانشکده محیط زیست و انرژی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران* (مسئول مکاتبات).
- 2- استادیار، دانشکده محیط زیست و انرژی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.

-[3] استادیار، دانشکده محیط زیست و انرژی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.

مراجع

- صرافی، مظفر، (۱۳۸۷). مروری بر دیدگاه های نظری مدیریت کلان شهری: با تاکید بر جنبه های نهادی، فصلنامه مدیریت شهری، سال پنجم، شماره ۱۷. صص ۱۲۶-۱۲۷
- آذری، عباس، (۱۳۹۰). مدیریت شهر و استان و شبکه رشد هوشمندانه، ناشر موسسه نشر شهر.
- دانیل بوتکین، ادوارد، وهاب زاده، عبدالحسین، (مترجم). "شناخت محیط زیست". چاپ ششم، مشهد، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد، ۱۳۸۸.
- پورزندی، محمد، (۱۳۸۷). ناحیه محوری، زمینه ساز توسعه پایدار مدیریت شهری، روزنامه دنیای اقتصاد، شماره ۱۶۲۸. صص ۵۸-۵۹
- فیروزی، مهدی، حق بر محیط زیست، سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۵.
- اسدی، ایرج، (۱۳۹۰). مدیریت و حکمروایی شهری، انتشارات دانشگاه هنر.
- سایت شهرداری منطقه ۱۳ تهران (www.Tehran.ir.13)
- عسگری، علی، (۱۳۸۷). آیین شهرداری، موسسه نشر شهر.
- بهمن پور، هومن، (۱۳۸۴). بررسی اثرات توسعه شهری بر فضای سبز شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی تهران.
- علیخانی، احمد، محیط زیست، تهران، دوره عالی جنگ دانشکده فرماندهی و ستاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۷۹
- ازکیا، مصطفی، (۱۳۸۵). جامعه شناسی توسعه، تهران، انتشارات کلمه.
- شکیبا مقدم، محمد، (۱۳۷۴). اداره حکومت های محلی و شهرداری ها، تهران، نشر هور.
- Gunaseelan, V.N. 2007. Regression models of ultimate methane yields of fruits and vegetable solid wastes, sorghum and napiergrass on chemical composition. *Bioresource Technology* 98, 1270-1277.
- Daskalopoulos, E., O. Badr and S.D. Probert. 1998. An integrated approach to municipal solid waste management. *Resources, Conservation and Recycling* 24, 33-50.
- Bai, R. and M. Sutanto. 2002. The practice and challenges of solid waste management in Singapore. *Waste Management* 22, 557-567.
- Badran, M.F. and S.M. El-Haggar. 2006. Optimization of municipal solid waste management in Port Said – Egypt. *Waste Management* 26, 534-545.
- Bella, W. (1996) urban Government; why Gender matters' <http://www.unifem.org>
- غلامعلی زاده، احمد، «کیفیت و ارزیابی کیفی» چاپ دوم، نشر علوم کشاورزی، ۱۳۸۶، فصل سوم.